

‘Luister meer naar naasten’

Naasten kunnen helpen om mensen met onbegrepen gedrag beter te begrijpen. Maar zij vinden lang niet altijd gehoor. Dat merken Wilhelmina Ouwehand en Lars van Wezel, belangenbehartigers bij Stichting Lumen Holland Rijnland.

“Familieleden of vrienden kunnen aan zorgverleners uitleggen waarom het onbegrepen gedrag van hun naaste er zo uitziet”, zegt Wilhelmina Ouwehand. Zij is medewerker belangenbehartiging bij Stichting Lumen Holland Rijnland. Deze organisatie van ervaringsdeskundigen ondersteunt mensen die psychische klachten hebben of dak- of thuisloos zijn. Lumen neemt ook deel aan de Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag Hollands Midden.

Zinvolle rol

Wilhelmina en haar collega Lars van Wezel zien bij onbegrepen gedrag een zinvolle rol weggelegd voor naasten. Wilhelmina: “Zij kunnen vertellen wat helpend is en wat iemands triggers zijn. Bijvoorbeeld dat diegene niet wil worden aangeraakt. Het is daarbij wel goed te beseffen dat naasten spreken vanuit hun eigen perspectief. Dat valt niet per se samen met hoe degene met onbegrepen gedrag dit zelf ziet.”

Boodschap vertalen

Familie en vrienden kunnen ook directe steun bieden aan de persoon om wie het gaat. Bijvoorbeeld tijdens officiële gesprekken. “Het is sowieso bij moeilijke gesprekken aan te raden om er altijd iemand bij te hebben”, zegt collega Lars van Wezel. “Ideaal is iemand die dichtbij je staat. Die kan ook een vertaling geven van wat er wordt gezegd. Een naaste kan woorden gebruiken die meer aanspreken dan de directieven van een agent in uniform.”

Gesloten deuren

Wrang genoeg kan steun van familie en vrienden ook averechts werken. Een goed netwerk kan een reden zijn om minder professionele zorg te bieden. Lars geeft het voorbeeld van een moeder die zorgt voor haar psychosegevoelige zoon. De zoon wordt elke twee weken opgepakt vanwege onbegrepen gedrag en zijn moeder denkt dat hij specialistische zorg moet krijgen. “Dan heb je kans dat de deur gesloten blijft, omdat er wordt gezegd: deze persoon is zelfredzaam binnen zijn netwerk. Zelfs als die moeder zegt: ik trek het niet meer, of: ik denk dat er extra zorg nodig is.”

Relatie met hulpverlening

Krijgt de persoon wel zorg, dan vinden familieleden en vrienden ook niet altijd gehoor. “Het kan hard werken zijn voor naasten om te zorgen dat hulpverleners luisteren, en de relatie met hen goed te houden”, zegt Wilhelmina. Maar, nuanceert Lars: “Als het goed gaat, horen we dat bij Lumen natuurlijk minder. Uit eigen ervaring weet ik dat er ook behandelingen zijn waarin naasten wél worden betrokken.”

Luisterend oor

Naasten zijn niet alleen bronnen van informatie, ze hebben ook hun eigen verhaal. “Zij hebben vaak behoefte aan een luisterend oor”, zegt Wilhelmina. “Ook omdat hun omgeving soms weinig begrip heeft voor onbegrepen gedrag. Ze durven daardoor niet altijd eerlijk te zijn, uit angst voor stigma.”

Negatieve rol

Familieleden of kennissen kunnen overigens ook een negatieve rol spelen. “Mensen in de naaste omgeving kunnen net zo goed vooroordelen hebben”, zegt Wilhelmina. “Als je steeds te horen dat je lui bent of gek, doet dat heel veel met je eigenwaarde. Dan kan zelfstigma ontstaan, wat juist kan leiden tot onbegrepen gedrag.” Lars: “Degene die meldt dat jij overlast geeft, kan ook in je familie zitten.”

Bredere omgeving

Buiten iemands sociale netwerk is er natuurlijk een bredere omgeving. Zou het niet mooi zijn als veel meer mensen omkijken naar mensen met kwetsbaarheden, en niet meteen de politie bellen? “Het lijkt me goed als er burgers zijn die zelf iets kunnen doen”, zegt Wilhelmina. “Ik denk wel dat daar educatie voor nodig is. Zodat mensen weten: als iemand bijvoorbeeld op straat stilstaat en in zichzelf praat of tegen voorbijgangers schreeuwt, kan ik dit of dat doen.” In Amsterdam is er een training ontwikkeld voor buurtbewoners, genaamd Iemand Erbij. De kenniswerkplaats wil deze training naar Hollands Midden brengen.

Melder erbij betrekken

Ook de persoon die overlast meldt behoort tot de omgeving. Dat melders anoniem blijven is volgens Lars een gemiste kans. “Ik pleit ervoor de melder juist bij het vervolg te betrekken. Misschien speelt deze zelf wel een rol in de situatie, en was het onbegrepen gedrag een reactie op het gedrag van de melder. Bij een probleem tussen de melder en de persoon met onbegrepen gedrag kun je ze bij elkaar zetten en kijken hoe ze eruit kunnen komen. De melder kan ook nuttige informatie hebben, bijvoorbeeld over wanneer het gedrag gebeurt.”

Maatschappelijk probleem

Onbegrepen gedrag ontstaat niet zomaar, benadrukt Lars. “Het is geen zorgprobleem, maar een maatschappelijk probleem. Naast ondersteuning voor de persoon zou er ook meer aandacht moeten zijn voor de rest, die ervoor zorgt dat iemand het niet redt. Zoals gebrek aan woonruimte, een ontoegankelijke arbeidsmarkt en inkomensstress.” Wilhelmina: “Het woord onbegrepen duidt op een leemte in kennis. Die is deels in te vullen door te luisteren naar mensen zelf en hun naasten, zoals we in de kenniswerkplaats willen doen. Dat kan de steun voor mensen met onbegrepen gedrag alleen maar beter maken.”

De Kenniswerkplaats is opgericht met financiering vanuit het Actieprogramma Grip op Onbegrip van ZonMw en is onderdeel van een landelijk netwerk aan Regionale Kenniswerkplaatsen Onbegrepen Gedrag.

[ZonMW Regionale Kenniswerkplaatsen Onbegrepen Gedrag](#)